

Zitten, liggen of staan – hoe zit het nou?

Doelgroep	Primair onderwijs bovenbouw, voortgezet onderwijs onderbouw
Vorbereidingstijd	10 min.
Lesduur	40 min.
Kerdoelen	12 (vorm en betekenis beschouwen)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	systemisch (hoe zit taal in elkaar)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal, duo's
Materiaal/benodigdheden	artikel, werkblad
Thematiek	denken over taal, taalbewustzijn, verwondering
Competenties	taalvaardigheid

Bronnen:

- 'Waarom het bord op tafel **staat**, maar op de grond **ligt**. Over de werkwoorden *zitten, liggen* en *staan*' (*Onze Taal*, 2026, nr. 2)

Achtergrond:

Op tafel 'staat' een bord, 'ligt' een vork en het water 'zit' in het glas. Als Nederlandse moedertaalspreker maak je onbewust veel keuzes die je eigenlijk niet kunt uitleggen: je volgt gewoon je taalgevoel. Dat geldt bijvoorbeeld voor het gebruik van de werkwoorden *zitten, liggen* en *staan*. In het artikel lezen de leerlingen dat dit soort talige bijzonderheden, die je op gevoel doet, extra lastig zijn voor mensen die het Nederlands als tweede taal leren. Door je te verwonderen over het voor je gevoel 'vanzelfsprekende' in de taal en hiermee te spelen, vergroot je je taalbewustzijn en empathie met tweede-taalsprekers.

Vorbereiding:

Lees de les van tevoren door. Print het artikel en werkblad om uit te delen.

Opdracht 1: Lees en bespreek het artikel

Deel het **artikel** uit. Laat de leerlingen het individueel lezen of doe dit eventueel klassikaal, zodat je gelijk vragen die opkomen kunt beantwoorden. Bespreek het artikel aan de hand van de volgende vragen:

- Ben je je ooit bewust geweest van de aparte manier waarop we de werkwoorden *zitten*, *liggen* en *staan* in het Nederlands gebruiken als we ergens naar verwijzen?
- Vind je het zelf voor je gevoel kloppen dat een bord op tafel *staat*, een servet op een bord *ligt* en water in een glas *zit*? Waarom wel/niet?
- In andere talen, zoals het Frans, gebruiken ze het steeds werkwoord *être* om aan te geven dat iets zich ergens bevindt. Zou je dat ook liever in het Nederlands willen? Waarom wel/niet?
- Kun je andere dingen bedenken die je als moedertaalspreker voor een belangrijk deel op gevoel 'weet'? Zaken waarbij het lastig uit te leggen is wat de regel erachter is en daardoor moeilijk aan te leren zijn als je de taal als tweede taal leert?

Mogelijke antwoorden: het gebruik van *de* of *het* en *die* of *dat* voor een zelfstandig naamwoord. De keuze van vaste voorzetsels bij werkwoorden: wachten op, denken aan, rekenen op, zoeken naar. Het gebruik van het woord *er* in een zin (bijv. dat je *er* nodig hebt in een zin als: 'Gelukkig is er hoop.').

Opdracht 2: Het werkblad maken in duo's

Deel het **werkblad** uit en laat de leerlingen de opdrachten in duo's maken. Bij opdracht 3 hebben ze een **internetverbinding** (of spreekwoordenboek) nodig.

Bespreek de antwoorden klassikaal aan de hand van de volgende vragen:

- Bij welke zinnen in opdracht 1 hebben veel leerlingen een cirkel gezet om een 'betere' versie? Waarom vonden ze deze beter passen?
- Wat vinden ze bij opdracht 2 van de zinnen zoals die in het Frans geformuleerd worden?
- Welke uitdrukkingen kenden de leerlingen niet? En bij welke hebben leerlingen een betere versie opgeschreven?